

יפה בר-לב

בגנזי צרות וישועות

פנינו לא נעדר חוסר הבטחון, הרי היה התאווה, הפחד והאכזבה. כרמל אינה רוצה להשלים עם העובדה שיש קיימת ההפרדה בין גבר ואישה, והיא אישה מוגבלת ונדחית לנת באפשי רוחותיו, מן הגבר. מצב זה היא פוגד שת בבית, כנסת. היא אינה רוצה לשבת בעזות הנשים, אלא לקחת חלק עם הגברים בטכס הדתי. כרמל האכה להברתו של מיכאל הסטודנט המבוגר ואיש הציבור, שהואיל להקי דיש לה מספר דקות מזמנו. היא מאבדת מבטחונה כאשר היא נצבת מול פתח ביתו כרמל חשה לא אחת פחד ורצון עז למנוסה כאשר היא פוגשת בורות או בתקלות. כרמל חר מדת את גופה כאשר היא מגלה אותו בעירומו לפני הראי.

באשר לדרך הכתיבה ועיצובו הן ספרותי של הספר הרי שהוא לעיתים מתערער מגיבושו. הספר מורכב מן הרחוקים הולכים ובאים המציפים את הקורא אך דומה שהעלילה נטוה כן חוט שדרה שיגבש את ההלכים הן רופפים שבספר, אין כאן גם אמת מידה שהאון בין המאורעות השור בים ובין ההודחם במחשבה ובהלך רגשותיה של הנערה. ישנם אירועים המשורטטים כלאחר יד ודווקא הם יכולים היו להיות חומר בסיסי ור מענין. קיים כאן מעין דו־שיח יומני, שהדגש בו הם הדברים שבין הן מחברת ובין עצמה. אין היא פונה אל קורא כדי להמחיש לו מעשים ומאורעות, אין היא מעלה תמונות פלסטיות של מקומות ואנשים תוך ידיעה שאדם זה מעיין בכתביה. הרגש מושם על רשמיה, יחסה הן נפשי וההודח נפשה לכל החולף בן מציאות. כך שעלינו רק לנחש או להעמיד מציאות רופפת זו כיד הדמיון הטובה עלינו. פה ושם גרעיי בו מציאות השוכים את הלב כמו האור דמותה של דודה פנינה, או של מיכאל, ובקטעים אלה אנו מציי פים סוף סוף, לארוע כלשהו, או להתפתחות שתהעלה לפחות בשולי המחשבות המציפות. אולם דבר אינו מתרחש, הגבורה המהלכת ותוהה ממשיכה ללכת ולתהות על עצמה, על עולמה, ודין חשבונה שמור רק לה. אמנם הצליחה המחברת להעי מיד לפנינו את דמות הנערה, בן צורה מושלמת אך בכך אין דיה להי עמיד רומן, ולו קצר במצעו, ולו גם החילתו בלבד...

המחברת כותבת עברית שצבע לשון הכמינו נצבע בה. לשון זו שהפכה למעיין של מטבעות-לשון בשפתנו מטשטשת במקצת את, הא" גי" הספרות של המחברת; אונינו ועינינו רגילות להתייחס להרכב לשוני זה כאל הרכב שמשמעו קשור מן בלבד ואינו מדוייק ואף כי יפה ומענגה היא לשונה הרי, הקורא הן ישראלי ימשוך בכתפיו למקרא מן לים, ביפיפותם מפריעות להקשר הן ישיר בין סופר וקורא. לשון זו, קשה לראות בה את שפתה של המחברת, שפה שתוכל לבטא בה את כל הן דקויות שבנפשה. אך מצויים כאן קטעים בהם מצליחה המחברת להשי תמש בשפתה הטבעית המודרנית תוך מיוזג ההרכב הלשוני של שפת החכ" מים, ואז נושאים גילוייה אופי חי יותר, תוסס ומדבר אל הלב.

לפנינו ספרה של דרור אהרון ז"ל שנפטרה בדמי ימיה לפני כחמש שנים. שמה של דרור אהרון מופיע ברשימת המתרגמים המצויינים כי שלמה דיקמן ושלמה שפאן ז"ל שי הריקו לשפתנו מיסמני הספרות הן יונית. בסדרת תרגומיה מצויים "היפוליטוס" לאוריפידס, "איאס" לן סופוקלס, "איין" לאפלטון, "היי יוסף" ו"היי אברהם" לפילון והנה למערכת מכובדת זו של חרן גומים נוסף גם כתביעס מקורי — רומן בשם "גנזי צרות וגנזי ישועות", שהופיע בימים אלה בהוצאת "עם עובד" ה"א. קראנו הספר ולי פנינו נגלה עולם של נערה מיוחדת במינה. המחברת מציגה לפנינו את כרמל בת ה"ח הסובבת הולכת בן ירושלים כדי להכירה מקרוב ולבחון את תנאי חייה. משאת נפשה של נערה צעירה זו הם: הלימודים, הן אוניברסיטה. במערכת נדודים קצרה ון בעיר, ברווחות האבן של ירני שלים, בתנועה שבין בית הדוד דרך בית הכנסת וביתו של המכר הנערץ, מעלה כרמל זכרונות, הרחוקים, הגיי גי נפש ההווים איתה עת היו מושך לכים אלינו מן העבר. לעבר ולהווה אין כאן גבולות, הם משתלבים כאן יחדיו, ואמנם אין ליחס השיבות לן סדר המאורעות הואיל ואין הם באים לשמש ביוגרפיה יומנית, אלא משקי פים הם ביוגרפיה נפשית; וביוגרפיה נפשית אינה מדקדקת בלוח הזמנים, והיא באה אך ורק להורות על מערכת נפשה של הגבורה.

כרמל היא דמות מענינת במתחתיה. היא צברית ילידת הארץ, שהתחנכה בתל-אביב, וחינוכה דתי הוא. לפיכך האסוציאציות שלה מוליכות הישר אל הדת והמסורת, הדימויים הם מסורתיים ואף דרך ההתבטאות שלה מנסה להצמד אל השורשי שבשפתנו, אל הבסיסי, אל השפה הקלסית. כאשר כרמל נזכר בזמן המתכנה בפנינו בשם "בוקר" הרי האסוציאציה הן הראשונה שלה היא דמות אביה ג פילון, כאשר היא מגיעה לירור שלים היא נזכרת כי יום ראשון הוא לאחר שבת "נחמנו", ולפיכך שוטף בה ועובר צרור החיות הביתיות של "חודש אב": האוירה בבית, הישיבה ליד שולחן-האוכל הצנוע בתפריטו לרגל האבל ואפילו הנוף העייף והן תשוש מחומה של חמה יוקדת. כאן שר היא יורדת מתחנת הרכבת הן ירושלמית ואזניה קולטות את צליל פעמוני הכנסיות, היא חשה בזרותם הטובית של הענבלים אך עם זאת ליבה הומה געגועים להמיות לויים במקדש. ומה צר לה עתה שהשמות "לון" מופיעים ברשימת בעלי מלאך כה וסותרים במקום לכהן בקודש... אולם עולמה הדתי אינה אומר רק מסורת מקודשת, עולמה הדתי אומר גם ערכים ומוסר. כרמל מעידה על עצמה שלא ידע מעולם טעם חטא ואף לא טעם שקר, וכאשר היא מופיעה בבית-הספר באיחור ומספרת נרעשת על דבר התאונה שאירעה בדרכה, היא מיד מכחישה זאת בן חיוך ומגלה את האמת כי איתרה לישון.

אולם יחד עם העולם הבטוח והשלם הזה, הרי עולמה של כרמל הוא כי עולמו של כל בשר ודם, לפיכך גם